

Védett muzeális magángyűjtemény - üzleti és művészi érdek

Beszélgetés a Hungaroton privatizációjáról Nádori Péterrel, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium osztályvezetőjével

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium többhónapos munkával készítette elő a Hungaroton Hangarchívumának privatizációját, hogy a jövőben a piaci érdekek mellett a humán-művészi szempontokat is számonkérhesse az új tulajdonostól. A nyilvántartott kötetnyi dokumentum között néhány oldalas feljegyzés található Garanciák címmel, amely a Hungaroton Hangarchívum privatizáció utáni működésére vonatkozik. A sajtóbotrány, amely kirobbant még a pályázatok elbírálásának éjszakáján, elsősorban ennek a Hangarchívumnak, mint tőkének a sorsával foglalkozott, és feltehetően az egész privatizációból talán ez érdekli legjobban a magyar muzikusokat - szólistákat és együtteseket egyaránt. Az archívum jellegéről, értékéről, további kezeléséről, valamint a Hungaroton jövőbeli „műsorpolitikájáról” kérdeztem az ügyben érdekelt két szakembert, Nádori Pétert mint a koncepció egyik létrehozóját, aki maga is hanglez- szakember, és Hollós Mátét, aki nemcsak a cég vezetőjeként, de gyakorló muzikusként, komponistaként is átéli-átérzi egy-egy döntés gyakorlati súlyát.

- A Garanciák a Hangarchívum hungarika gyűjteményét védett muzeális magángyűjteménynek tekintik. Van-e jelentősége ennek a „státusznak”, vagy ez csak pusztán megnevezésbeli finomítás?

- Szó sincs róla, ez az egész dolog kulcsa. Hónapokon át vívódtam, hogy ennek az archívumnak közgyűjteményként, vagy más formában, más tulajdonviszonyok közepette kell-e tovább léteznie. Eleinte közgyűjteményként tudtam csak elképzelni a jövőt, s bár ellenérveim azonnal voltak, nem láttam más lehetőséget az ottlévő anyag megőrzésére, egybentartására. Ahogy azonban kezdtem belelátni a kultúra-finanszírozás mindennapjaiba, és az egy ember számára belátható jövőjébe, úgy estem egyre inkább kétségbe: hogy fér egymással össze ez a közgyűjteményi státusz és az, hogy semmire nincs pénz?

Vagyis az utolsó csepp vérünkig ragaszkodunk ahhoz, hogy legyen ebből egy Széchenyi Könyvtár típusú közgyűjtemény, az állam pedig nem ad majd egy fityinget sem a megfelelő elhelyezésre, felújításra, karbantartásra, stb. és majd az egész valahol - nagyon egyszerűen fogalmazva - megrohad egy pincében. Ami egyébként azóta történik, csak megerősít, hogy ezek az aggályok teljesen jogosak voltak, hiszen jelenleg az állam a már létező, nagyon fontos közgyűjteményeit sem tudja megfelelően finanszírozni. Az ettől való rémületem felerősítette a már létező ellenérveimet a közgyűjtemény-státusz megteremtésével szemben, annál is inkább, mivel magam is 18 évig dolgoztam a Hungarotonnál, ebből tízet mint komolyzenei főszerkesztő. Nem vitatom ennek az archívumnak a nemzeti értékét, mégis úgy gondolom, hogy vissza kell helyezni a természetes közegébe, ez pedig a hanglez-ipar és hanglez-kereskedelem, mivel a gyűjtemény első számú célja nem az, hogy őrizze, hanem az hogy ebből minél

többféle és minél nagyobb mennyiség kerüljön kiadásra, onnan pedig a vásárlókhoz. Mindezzel együtt meg kívánunk teremteni egy olyan garancia-rendszert is, amely viszont a „nemzeti érték” voltát erősíti a dolognak. Sikerült abban megállapodni, hogy a Minisztérium tudomásul veszi: a Hangarchívumot magánkézbe adják, de az új tulajdonost kötelezi, hogy tegyen bizonyos dolgokat, illetve - negatív oldalról - hogy ne tegyen meg bizonyos dolgokat. Úgy gondolom, hogy ez a garanciarendszer - amely tartalmazza a zenei szervezetek módosító javaslatait is - megfelel az elérni kívánt céloknak. Ez a garanciarendszer beépült a pályázati feltételekbe. Ezt az új tulajdonosnak tudomásul kell vennie, teljesítenie kell, mert ellenkező esetben súlyos hátrányok érik. Például: letétbe kell helyeznie 100 millió forint értékű részvényt, amit csak abban az ütemben kaphat vissza, ahogy megvalósítja a szerződésben vállalt archívumi beruházásokat.

- Milyen értékről beszélünk valójában, ami a Hangarchívumot illeti?

- Maga az archívum tehát egy szalagraktár. Ezt azért hangsúlyozom, mert a felvételek mind sokszorosításra készültek és sokszorosításra is kerültek az évek során. Itthon és külföldön magánlakások tízezreiben található a sokszorosított példányok - akinek ilyen lemeze van, az tulajdonképpen részese az archívumnak.

- Meg lehet-e kerülni egyáltalán a piac követelményeit? Van-e a Hangarchívum szempontjából valóban jelentősége annak, hogy a pályázatot a Magyar Művészek Konzorciuma nyerte?

- Akárki akármilyen szép és nagy dolgokat mond, ez üzlet. És ha egyszer - többé-kevésbé közakarattal - elhatároztuk, hogy itt kapitalizmus lesz, akkor ezt tudomásul is kell vennie. Az államnak pedig éppen az kell, hogy

legyen a dolga, hogy a kultúra érdekében „rásegítsen” bizonyos helye(ke)n az üzletre. Máshogy a dolog nem reális.

Az előírás szerint minden művésznak, akinek felvétele van az archívumban, joga van ott megjelenni és azt mondani: kérem szépen szíveskedjék egyik vagy másik felvételemet megjelentetni. Erre az új tulajdonos válaszolhat úgy, hogy: vállalom, egy éven belül megjelentetem, vagy úgy, hogy: sajnálom, de én ezt nem tudom megtenni. Ez utóbbi esetben viszont a másolási díj és egy nemzetközi átlagnak megfelelő licence-díj ellenében át kell adnia a művésznak a hangszalagot, illetve annak egy megfelelő másolatát, a művész pedig elviheti más céghez, ahol megállapodást köthet a felvétel megjelentetéséről. Természetesen ez a lehetőség értelemszerűen a zenekarokra mint szervezetekre is vonatkozik. Így az új tulajdonos nem öröklí a Hungaroton monopóliumának azt

a részét, hogy egyedül döntse el: kit tart fontosnak, vagy nem fontosnak.

- Mi történik, mi történhet egy esetleges újabb tulajdonosváltás esetén? Nálunk ugyanis az a divat, hogy új tulajdonos (behelyettesíthető új kormányral, új főnökkel stb.) legfontosabbnak az előző által képviselt normákat, megvalósított vívmányokat azonnal hatályon kívül helyezni.

- A Művelődési és Közoktatási Minisztérium, valamint a Széchenyi Könyvtár egyetértése nélkül sem tulajdon-átruházás, sem esetleges külföldre eladás nem lehetséges. Ez a két intézmény pedig nyilván nem egyezik bele olyan tulajdon-átruházásba, amely érinti a Hangarchívum nemzeti jellegét és abba sem fog beleegyezni, hogy az eredeti példányok tulajdonjogát átruházzák külföldre.

Együttműködési ajánlat zenekaroknak

Hollós Máté a Hungaroton Classic-ról

-Beszélgetés a magyar hangfelvételek jövőjéről a Hungaroton privatizációja kapcsán Hollós Mátéval, a Hungaroton Classic ügyvezető igazgatójával-

- A privatizáció, illetve a hírhedt privatizációs botrány kulcsszava a Hangarchívum volt. Mekkora értéket nyertek, illetve vesztek el ezzel a pályázók?

- Pontatlan feltételezés, hogy önmagában ez az archívum valami olyanfajta értéket képvisel, mint mondjuk egy kép- vagy kódextár. Értékük a kiadói jogoknak van, amelyek elvileg ezekkel a szalagokkal állnak összefüggésben, gyakorlatilag azonban a Hungaroton Gong és a Hungaroton Classic kiadókhoz kötődnek.

- Szép dolog a nemzeti vagyon, a nemzeti kultúra védelme, de a privatizáció után is meg kell élnie majd a cégnek, mégpedig kemény piaci feltételek közepette. Összeegyeztethető-e a kettő?

- Természetesen a piacképesség nem elhatározás kérdése. Ebben az archívumban bizonyára számos olyan, a lelkünknek kedves felvétel van, amit ma már nem vihetünk a piacra. Vagy az elavult technika miatt, vagy azért, mert a felvételen a legnépszerűbb repertoárba tartozó művek vannak. Ezeket el lehetett adni, amikor Magyarországon egyedül a Hungaroton volt a piacon. Ma, amikor itthon éppúgy megtalálhatók minden konkurens cégnek a kiadványai a világ vezető előadóival, a legkorszerűbb technikákkal kivitelezve, ezeket nem lehet piaci mértékben eladni.

Az azonban, hogy egy ilyen - az élő és a már nem élő magyar művészek iránt elkötelezett - konzorcium nyerte a pályázatot, amely az archívum tulajdonjogát is magában foglalja, humánus üzletpolitikát garantálhat. Sokkal tágabban igyekszik majd

megvonni a piacképesség határait, mint tenné azt bármilyen külföldi cég. Megpróbálja majd ezeket piacképességet fokozó összetételben, árkategóriában piacra dobni, hogy minél több magyar felvétel kerüljön be a világ vérkeringésébe.

Piacképességünk szempontjából - legalábbis egyelőre - fontos tudni, hogy mik azok a nem standard repertoárhoz tartozó ritkaságok, azok a specifikumok, amelyek hiányoznak a piacról, amit szívesen látnak a zenebarátok, s mi az, ami eladható. Először ezekkel szeretnénk jelentkezni a piacon.

- A minisztériumi „Garanciák”-ban van egy olyan pont, amely szerint az új tulajdonosnak „évi legfeljebb 30 olyan felvétel új kiadását kell vállalnia, amelyek költségeit a zeneszerző, az előadóművész vagy valamely támogató (alapítvány, szponzor, stb.) viseli. Nem jelent-e újabb veszélyt a hanglemezek kiadásában, amely a pénzszerzés erényét preferálja szemben a művészi teljesítménnyel? Vagyis aki ügyes és pénzt szerez, az akkor is megjelentet-heti szerzői, előadói felvételét, ha az nem üti meg mondjuk a piacképesség legalsó szintjét sem?

- Úgy gondolom, hogy nem ez a jellemző, bár a veszély kétségtelenül fennáll. Kötelezettségünk természetesen nem terjed ki a lemezéretlen produkciók megjelentetésére. Nyilván az általunk élvezett monopóliumot akarta az állam a ránk rótt terhelő kötelezettséggel korlátozni. Ugyanakkor így jelennek meg olyan felvételek is, amelyeket mi nem tudtunk volna finanszírozni, de jó, hogy megjelennek, színesítik a palettát. Nem olyan terhelő tehát ez a